

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Ενότητα 2^η : Μεταφυσική ή Οντολογία Ι: Θεός

Ρένια Γασπαράτου

Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & της Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Περιεχόμενα ενότητας

- Τι είναι η “μεταφυσική” ή “οντολογία”;
- Τα επιχειρήματα υπέρ της ύπαρξης του Θεού & τα προβλήματά τους
- Επιχειρήματα υπέρ & κατά της πίστης στον Θεό

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Σκοποί ενότητας

- να κατανοήσουμε με τι ασχολείται ο κλάδος της “μεταφυσικής” ή “οντολογίας”
- να εξασκηθούμε στην φιλοσοφική μέθοδο
- να συζητήσουμε από φιλοσοφική σκοπιά το ερώτημα “υπάρχει Θεός”;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταφυσική ή οντολογία

Ο κλάδος της φιλοσοφίας ο οποίος διερευνά

- Τι υπάρχει;
- Από τι αποτελείται η πραγματικότητα;
- Ποια είναι τα βασικά είδη των όντων;
- Ποια τα κριτήρια κατηγοριοποίησης των όντων;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταφυσική ή οντολογία

- Η *μεταφυσική* (ή *οντολογία*) επιδιώκει μια συνολική θεώρηση της πραγματικότητας. Επιχειρεί να συλλάβει την βαθύτερη υφή της, πέρα από τα φυσικά φαινόμενα. Έτσι, τα προβλήματά της συχνά ξεφεύγουν από τα όρια της εμπειρικής, επιστημονικής έρευνας
- Είναι στενή η σχέση μεταφυσικής (ή οντολογίας) με τη γνωσιολογία (και ορισμένα παρακλάδια της όπως η φιλοσοφία του νου, της επιστήμης κ.α.)

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταφυσική ή οντολογία

υπάρχει Θεός;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

τι ρωτάω;

πως θα προσεγγίσω ένα τέτοιο ερώτημα από φιλοσοφική σκοπιά;

ερώτημα μεταφυσικό ή οντολογικό: ρωτά για το τι υπάρχει

ερώτημα & γνωσιολογικό: υπονοεί αν εγώ μπορώ να γνωρίσω αν υπάρχει θεός

βήμα πρώτο: διασάφηση όρων!

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

βήμα πρώτο: διασάφηση όρων!

1. Τι σημαίνει “Θεός”;

“Θεός”:

Πανάγαθος, Πάνσοφος, Παντοδύναμος

Το “τέλειο ον” των θειϊστών

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

βήμα πρώτο: διασάφηση όρων!

2. Τι σημαίνει “γνωρίζω”;

“Γνωρίζω” όταν έχω μια *αληθή και δικαιολογημένη πεποίθηση*

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

βήμα πρώτο: διασάφηση όρων!

3. Τι σημαίνει “υπάρχει”;

Μια υπερ-αισθητή οντότητα “υπάρχει” όταν αποτελεί *επαρκή και αναγκαία συνθήκη* για την εξήγηση αισθητών φαινομένων

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Απόδειξη βάσει θαυμάτων

Η παρουσία θαυμάτων στον κόσμο αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού

- Μπορούμε να αποδείξουμε την ύπαρξη θαυμάτων;
- Τι ακριβώς αποδεικνύει η ύπαρξη θαυμάτων;
- Είναι η υπόθεση του Θεού επαρκής & απαραίτητη συνθήκη για την ύπαρξη θαυμάτων

Υπάρχει Θεός;

Το επιχείρημα «του θεϊκού ωρολογοποιού»

- Ένα ρολόι είναι ένα αρκετά πολύπλοκο αντικείμενο και κάποιος το δημιούργησε. Ο κόσμος είναι περίπλοκος. Κάποιος θα πρέπει να τον δημιούργησε (**W. Parley, 1743-1802**)
- Επιχείρημα εξ αναλογίας: βασίζεται στην αρχή ότι όταν παρατηρούμε κάποιες ομοιότητες (π.χ. μεταξύ ρολογιού και κόσμου) αυτές θα συνεπάγονται περισσότερες ομοιότητες

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Το επιχείρημα «του θεϊκού ωρολογοποιού»

- Όμως
 - Είναι καλή η αναλογία κόσμου - ρολογιού;
 - Είναι η υπόθεση του Θεού επαρκής & αναγκαία συνθήκη για τη δημιουργία του κόσμου;

Υπάρχει Θεός;

Το επιχείρημα του αρχικού αιτίου

Τα πάντα έχουν προκληθεί από κάτι άλλο, το οποίο προηγήθηκε, όλα έχουν κάποιο αίτιο. Το σύμπαν θα πρέπει και αυτό να έχει προκληθεί από κάτι, το οποίο υπήρχε πριν από αυτό. Ανατρέχοντας πίσω στην σειρά των αιτίων φτάνουμε στο ποιητικό αίτιο όλων, τον Θεό

- Όμως
- Είναι συνεκτικό το επιχείρημα;
- Είναι η υπόθεση του Θεού επαρκής & αναγκαία συνθήκη για την δημιουργία του κόσμου;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Το οντολογικό επιχείρημα

- Αγ. Ανσέλμος: Ο Θεός ορίζεται ως το τέλειο ον. Κάτι δεν μπορεί να είναι τέλειο αν δεν υπάρχει. Άρα ο Θεός υπάρχει
- Καρτέσιος: Έχω στο νου μου την ιδέα ενός τέλειου όντος. Πώς, όμως, γίνεται εγώ, ένα ατελές ον να έχω την ιδέα του τέλειου; Μόνο εάν το τέλειο ον μου την εμφύσησε. Άρα το τέλειο Ον υπάρχει
- Η ύπαρξη του Θεού συνεπάγεται κατευθείαν από τον ορισμό του (όπως από τον ορισμό του τριγώνου συνεπάγεται το γεγονός ότι έχει 3 γωνίες)

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Το οντολογικό επιχείρημα

- Όμως
 - Είναι έγκυρο το επιχείρημα;
 - Τι μπορούμε να συνάγουμε από τον ορισμό μιας έννοιας;

Υπάρχει Θεός;

Όλες οι “αποδείξεις του θεού” αντιμετωπίζουν κάποια κοινά προβλήματα:

- Το πρόβλημα του κακού: από τον ορισμό του Θεού προκύπτει ότι είναι παντοδύναμος, πάνσοφος και πανάγαθος. Πώς δικαιολογείται τότε όλο αυτό το ΚΑΚΟ (ηθικό ή φυσικό) που υπάρχει γύρω μας;
- Ο ορισμός της λέξης “θεός” είναι αντιφατικός (M. Ράσσελ)
- Το βάρος της επιχειρηματολογίας είναι πάντα στα χέρια αυτού που θέλει να αποδείξει την *ύπαρξη* κάποιας οντότητας X (M. Ράσσελ)

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Έστω, ότι δεν μπορούμε να αποδείξουμε λογικά την ύπαρξη του Θεού; Τι κάνουμε;

- Να ζήσουμε ως άθεοι;
- Να ζήσουμε ως αγνωστικιστές;
- Να ζήσουμε ως πιστοί;
- Άλλο ...;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Έστω, ότι δεν μπορούμε να αποδείξουμε λογικά την ύπαρξη του Θεού; Τι κάνουμε;

- Πασκάλ: το επιχείρημα του παίκτη

Δεν ξέρουμε αν ο Θεός υπάρχει, αλλά ξέρουμε τις επιλογές μας:

- Αν υπάρχει και *Τον πιστεύω*, κερδίζω την αιώνια ζωή. Αν δεν υπάρχει και *Τον πιστεύω*, δεν χάνω τίποτα (μόνο λίγες επίγειες απολαύσεις). Αν υπάρχει και δεν *Τον πιστεύω*, χάνω την αιώνια ζωή. Αν δεν υπάρχει και δεν *Τον πιστεύω*, πάλι δεν χάνω και τίποτα.
- Η μεγιστοποίηση του πιθανού κέρδους μου υποβάλλει την πίστη στο Θεό ως τη πιο συμφέρουσα επιλογή

Είναι όμως αυτό το επιχείρημα ενός πιστού;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Έστω, ότι δεν μπορούμε να αποδείξουμε λογικά την ύπαρξη του Θεού; Τι κάνουμε;

- Νίτσε, Μαρξ, Σάρτρ, Ράσσελ κ.α.

“Η θρησκεία είναι το όπιο του λαού” (Κ. Μαρξ)

Η θρησκεία μας προσφέρει μια πλασματική ανακούφιση, αλλά ταυτόχρονα μας υποδουλώνει: δεν μας επιτρέπει να πάρουμε τη ζωή στα χέρια μας... είναι ένας τρόπος να αποφύγουμε το βάρος του εαυτού μας και των αποφάσεών μας ... (Νίτσε, Σάρτρ κ.α.)

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Έστω, ότι δεν μπορούμε να αποδείξουμε λογικά την ύπαρξη του Θεού; Τι κάνουμε;

- Κίρκεγκωρ:

Ο θρησκευτικός τρόπος ζωής είναι “το ανώτατο στάδιο ύπαρξης”. Απαιτεί όμως, “το άλμα της πίστης”: να αφήσω τη λογική πίσω μου και να τα ρισκάρω όλα, όπως έκανε ο Αβραάμ

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Έστω, ότι δεν μπορούμε να αποδείξουμε λογικά την ύπαρξη του Θεού; Τι κάνουμε;

- Καντ:

Η υπόθεση ότι υπάρχει Θεός είναι μια απαραίτητη (λογική) υπόθεση. Ένα “*αίτημα του λόγου*” διότι χωρίς πίστη δεν μπορώ να ζήσω ηθικά κι ευτυχισμένα

Να πιστεύω, *αλλά πάντα εντός των ορίων της λογικής*

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Υπάρχει Θεός;

Έστω, ότι δεν μπορούμε να αποδείξουμε λογικά την ύπαρξη του Θεού; Τι κάνουμε;

- Η επιλογή δική σας!

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

• Θέματα για συζήτηση

- γιατί μας απασχολούν ερωτήματα, τα οποία ξέρουμε ότι δεν μπορούμε να απαντήσουμε;

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

• Πηγές & βιβλιογραφικές προτάσεις

Γασπαράτου, Ρ. (2013). *Εισαγωγή στη Φιλοσοφία*. Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων. ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Nagel, T. (1989). *Θεμελιώδη φιλοσοφικά προβλήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σμίλη.

Warburton, N. (2010). *Φιλοσοφία: τα βασικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρσενίδη.

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

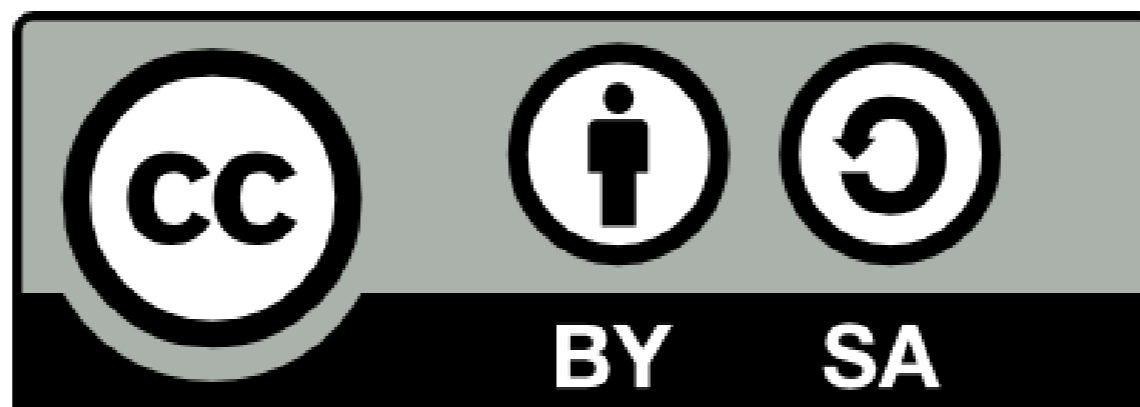
- Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Ρένια Γασπαράτου, «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1476/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση.

Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Σύμφωνα με αυτήν την άδεια ο δικαιούχος σας δίνει το δικαίωμα να:

Μοιραστείτε — αντιγράψετε και αναδιανέμετε το υλικό

Προσαρμόστε — αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο υλικό για κάθε σκοπό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

Αναφορά Δημιουργού — Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό , με σύνδεσμο της άδειας

Παρόμοια Διανομή — Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια όπως και το πρωτότυπο